

Uudised

Hea klient!

Kui Eesti Vabariik tähistas äsja oma 101 aastapäeva, siis jõudluskontrolli valdkonnas on meil traditsioonid veelgi pikemad – käesoleval aastal möödub 110 aastat esimese jõudluskontrolli organisatsiooni asutamisest. 8. märtsil 1909. aastal loodi Väandra Põllumeeste Seltsi juurde karjakontrolli osakond, mida võib pidada esimeseks jõudluskontrolli organisatsiooniks. Esimeseks kontroll-assistendiks palgati Massujõe talu peremees Ernst Tomingas. Justkui aastapäeva tähistamiseks sai 2018. aasta kokkuvõtete tegemisel kinnitust meie eesti holsteini aretajate lootus, et ületatakse aastatoodanguna 10 000 kg piir. Lisaks holsteini keskmisele toodangule (10 059 kg), võime olla Eestis uhked aasta aastalt tõusva keskmise toodangu üle, mis möödunud aastal oli juba 9785 kg.

Maaelu Edendamise Sihtasutuse eestvedamisel on juba aastaid valitud parimaid piimakarjakasvatatajaid ning parimaid lihaveisekarjakasvatatajaid, kelle valimistel on jõudluskontrollil samuti roll. Siinkohal on mul hea meel õnnitleda parimaks piimakarjakasvatatajaks valitud Siim Riisenbergi Kehtna Mõisa OÜst ning parimateks lihaveisekarjakasvatatajateks valitud Ivo ja Tiina Tomsonit Vilsu OÜst. Kui möödunud aastal toimunud konverentsil "Aasta põllumees 2018" oli läbivaks teemaks põlvkondade vahetus, siis käesoleva aasta parimate valimisel oli juba teise põlvkonna karjakasvatatajaid mõlemas kategoorias.

Oleme taas kord taotlenud rahvusvahelist kvaliteedimärki (ICAR *Certificate of Quality*) oma piimaveiste jõudluskontrolli süsteemile. Täna Virve Kensi ja Terje Pälli Viraito OÜst, kes võõrustasid meid veebruari keskel ning näitasid Eesti jõudluskontrolli süsteemi auditeerijatele kontroll-lüpsi läbiviimist!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

2018. aasta jõudluskontrolli tulemused

Piimaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2019 seisuga 515 karja ja 81 821 lehma, mis moodustab 96% Eesti lehmadest. Jõudluskontrollialuste lehmade 2018. aasta keskmine piimatoodang oli 9785 kg. Võrreldes 2017. aastaga on piimatoodang suurenenud 166 kg.

Kõige rohkem on jõudluskontrollis lehma Järvamaal (12 963), Pärnumaal (10 190) ja Lääne-Virumaal (9708). Lehmade arv on aastataguse ajaga vähenenud 1108 võrra ja karjade arv vähenenud 34 võrra.

Eesti holsteini tõu keskmine piimatoodang oli 10 059 kg ja eesti punasel tõul 8703 kg. Eesti maatõu keskmine piimatoodang oli 4782 kg.

2018. aastal oli neljas maakonnas keskmine piimatoodang üle 10 000 kg, sealhulgas Tartumaal 10 540 kg, Järvamaal 10 392 kg, Põlvamaal 10 280 kg ja Lääne-Virumaal 10 072 kg.

Lihaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2019 seisuga 456 karja 34 456 veisega, sealhulgas 14 239 ammlehma, mis moodustab 42% Eesti ammlehmade koguarvust. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate lihaveiste arv suurenenud 1860 veise võrra. Kõige enam on lihaveiste jõudluskontrollis veiseid Pärnumaal (5373), Lääne-Virumaal (4462) ja Harjumaal (3018).

Kõige rohkem on jõudluskontrollis aberdiin-anguse tõugu (7893), seejärel limusiini (7554) ja herefordi (5534) tõugu lihaveiseid. Arvuliselt on suurenenud kõige enam šoti mägiveise (885), aberdiin-anguse (487) ja limusiini (388) veiste hulk.

Sigade jõudluskontrollis oli 01.01.2019 seisuga 27 seafarmi ja 11 371 siga. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate sigade arv suurenenud 685 sea võrra. Kõige rohkem jõudluskontrollialuseid sigu asub Lääne-Viru maakonnas, järgnevad Saare ja Harju maakond.

EPJ andmetel sündis 2018. aastal emise pesakonnas keskmisena 12,4 elusat põrsast, mis on 0,3 põrsast rohkem kui 2017. aastal. Parimas farmis sündis 14,2 elusat põrsast ja võõrutati 12,8.

Madalam SRA piirarv

Somaatiliste rakkude arvu (SRA) järgi saab kaudselt hinnata, kas udaras tegutsevad udarapõletikku põhjustavad bakterid või mitte. Mida suurem on lehma üldpiima SRA, seda suurema tõenäosusega on lehmal vähemalt üks udaraveerand nakatunud. Tihti tekib küsimus, millist SRA piirväärtust kasutada, et kõige täpsemini olemasolevat udaranakkust ennustada.

EPJ on siiani kasutanud udarapõletiku olemasolu hindamiseks lehma üldpiima SRA piirväärtust 250 000 rakku/ml. Eesti karjade udaratervis on küll aastatega väga palju paranenud, kuid udaranakkuste täpsemaks tuvastamiseks ning udaraterviselase töö tõhustamiseks oleks mõistlik kasutada madalamat SRA piirväärtust. Madalama SRA piirarvu kasutamine toob kasu karja udaraterviselise parandamises ning õigete otsuste tegemises. Sellest lähtuvalt kasutab EPJ alates jaanuarist jõudluskontrolli udaraterviselise analüüsid lehma üldpiima SRA piirarvu 150 000 rakku/ml.

Kevadised infopäevad

EPJ korraldab koostöös Eesti Tõuloomakasvatatajate Ühistuga (ETKÜ) sel kevadel piimakarjakasvatatajatele ja jõudlusandmete kogujatele viis infopäeva. Esinevad Aire Pentjärvi (EPJ), Tõnu Põlluäär (ETKÜ), Kerli Mõtus ja Piret Kalmus (Eesti Maaülikool). Infopäevad toimuvad 14. märtsil Pühajärvel Valgamaal, 15. märtsil Särevõres Järvamaal, 3. aprillil Mustvees Jõgevamaal, 16. aprillil Tori vallas Pärnumaal ja 17. aprillil Kuressaare Saaremaal. Täpsem info EPJ kodulehel.

Rekordlehm Mille

Uue 305-päevase toodangu rekordi tegi Kõljala POÜ lehm Mille, kes lüpsis neljandal laktatsioonil 20 391 kg piima. Mille on teine lehm Eestis, kes on lüpsnud laktatsiooni jooksul üle 20 000 kg (esimene selline lehm oli Torma POÜ lehm Maari, kes lüpsis 20 180 kg). Mille augustikuine toodang kontroll-lüpsi päeval oli 83,3 kg.

Sigade jõudluskontrolli tulemused 2018. aastal

31. detsembril oli jõudluskontrollis kokku 11371 siga – 970 emikut, 1765 nooremist, 8476 emist, 110 kultu farmides ja 50 seemendusjaamas. Aastataguse ajaga võrreldes on sigade arv suurenenud 685 võrra. Kõige rohkem jõudluskontrollialuseid sigu asub Lääne-Viru maakonnas, järgnevad Saare ja Harju maakond. Lääne maakonnas alustas seakasvatusega uuesti OÜ Linnamäe Peekon, kuid ühtegi karja ei ole endiselt Hiiu, Pärnu ja Valga maakonnas. Aasta jooksul alustas jõudluskontrolli kolm farmi, kusjuures üks neist jõudis ka juba lõpetada, lisaks oli lõpetajaid veel kolm.

Emiste arvu järgi on karjad erineva suurusega, varieerudes kuuhest emisest 1114ni, kusjuures ainult ühes karjas on emiseid üle tuhande. Viies karjas on emiseid vähem kui 100 ja neis asub vaid 2,1% emistest. Suhteliselt vähe emiseid asub ka karjades suurusega 101–200 (8,2%) ja 201–300 (9,5%). Enamus emistest asub seega suuremates, üle 300 emisega karjades.

2018. a keskmised jõudlusnäitajad on koondatud tabelisse 1 ja nende arvutamisel kasutati 26 farmi andmeid. Võrreldes tulemusi eelneva aastaga, on paljud neist positiivse trendiga või stabiilsed nagu nt esmaseemendusvanus või esmapoegimisvanus. Viljakuse iga-aastane suurenemine on muutunud tavapäraseks ja nii oli see ka 2018. aastal. Keskmiselt sündis pesakonnas 13,3 põrsast, neist elusalt 12,4, mis ületavad 2017. aasta tulemusi vastavalt 0,2 ja 0,3 põrsaga. Suurenenud on heade ja väga heade tulemustega farmide arv. Nii on viljakuse osas 62% farmidest saavutanud tulemuse, kus pesakonnas sündis kokku üle 13 põrsa, parim tulemus sealjuures on 15,2. Umbes kolmandik farmidest on saavutanud tulemuse, kus pesakonnas sündis elusalt 13 ja rohkem põrsast, kusjuures parimas farmis oli tulemuseks 14,2. Selliste farmide arv on aastataguse ajaga võrreldes nelja võrra suurenenud. Kümne aastaga on see näitaja suurenenud 1,3 põrsa võrra. Veidi on vähenenud surnult sündinud põrsaste arv pesakonnas – vastav näitaja oli 0,9. Nooremiste viljakus suurenes aastaga 0,4 ja vanaemistel 0,3 põrsa võrra.

Sarnaselt viljakuse suurenemisega võõrutatakse ka põrsaid pesakonnas aasta-aastalt järjest rohkem ja seda ka vaadeldaval perioodil, kus pesakonnas võõrutati 10,8 põrsast ehk 0,2 põrsast rohkem kui 2017. aastal. Parimas farmis võõrutati 12,8 põrsast pesakonnas. Üle 12 põrsa võõrutati viies farmis, 2017. a oli selliseid farme vaid kaks. Elusalt sündinud põrsastest hukkus 11,4%, mis võrreldes 2017. aastaga suurenes 0,3 põrsa võrra.

Olulisteks näitajateks seafarmi tulemuslikkuse hindamisel on sündinud ja võõrutatud põrsaste arv aastaemise kohta. Need näitajad 2018. a oluliselt ei paranenud. Kokku sündinud põrsaste arv jäi samaks, elusalt sündis küll 0,1 põrsast rohkem, aga võõrutati 0,1 põrsast vähem kui 2017. a. Aastaemise kohta võõrutati 2,2 pesakonda, mis samuti ei muutunud. Parima tulemusega oli farm, kus aastaemise kohta sündis kokku 36,8 ja elusalt 34,1 põrsast. Farmide arv, kus aastaemiselt saadi kokku ja elusalt üle 30 põrsa, on aastaga suurenenud. Üle 30 põrsa kokku sündis üheteistkümnes farmis ja elusalt seitsmes farmis (2017. a vastavalt 9 ja 2). Aastaemiselt võõrutati 30 ja enam põrsast kahes farmis (2017. a ühes), kusjuures parima farmi tulemuseks oli 30,9 põrsast. Keskmiselt võõrutati aastaemise kohta 23,5 põrsast.

Tabel 1. Emiste keskmised jõudlusnäitajad 2018. aastal

Näitaja	Tulemus
Esmaseemendusvanus (päeva)	245
Esmapoegimisvanus (päeva)	368
Pesakonnas sündinud põrsaid	13,3
neist elusalt	12,4
nooremiselt	11,7
vanaemiselt	12,6
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	10,8
Imikpõrsa kadu (%)	11,4
Imetamisperiood (päeva)	27,6
Vabaperiood (päeva)	5,9
Ümberindlemisi (%)	12,9
Võõrutatud pesakondi emiste prakeerimisel	3,6
Aastaemiselt saadud pesakondi	2,2
sündinud põrsaid	28,8
neist elusalt	26,8
võõrutati	23,5

Aastaemise näitajaid mõjutab eelkõige emiste kasutamise efektiivsus, mille erinevateks näitajateks on pesakonna tootmiseks kulunud päevad, emiste karjaspüsivus ja selle jooksul saadud pesakondade arv. Ühe pesakonna saamiseks kulus 165,3 päeva, millest 16,6 olid ebaproduktiivsed. 2017. aastaga võrreldes suurenes ebaproduktiivsete päevade arv iga pesakonna tootmiseks 2,3 päeva võrra, mida mõjutas mitu asja. Üks neist oli emiste karjast väljaminek 76,9. seemendusjärgsel päeval e 11,6 päeva hiljem kui 2017. a. Vähenes ka emiste aktiivne kasutamisaeg ja selle jooksul saadud pesakondade arv – emised olid karjas 1,9 aastat ja selle jooksul saadi 3,6 pesakonda (vähenemine vastavalt 0,2 aastat ja 0,5 pesakonda). Kõige rohkem vähenes emise kasutamisaeg ja saadud pesakondade arv farmides suurusega 401–500 emist.

Emiste tõulise koosseisu osas olulisi muutusi ei ole. Aastaemistest peaaegu pooled (47%) olid esimese põlvkonna eesti maatõugu ja eesti suurt valget tõugu ristandemised (LY ja YL). Nende kui kõige viljakamate emiste kasutamist soovitab ka aretusprogramm “Marmorliha”. Arvukaim oli YL ristandemiste populatsioon, järgnesid L, LY ja Y. Puhtatõulisi L ja Y tõugu emiseid oli kokku 34%. Teadmata tõuga emiste arv vähenes aastaga 152 looma võrra.

Tabel 2. Jõudlusnäitajad tõugude lõikes

Tõug	Aasta-emiste arv	ESP/psk	ESP/NE psk	ESP/VE psk	Esp/AE	Võõrutatud/psk	Võõrutatud/AE	Imikpõrsaste kadu
L	1958	12,4	11,7	12,7	26,9	11,0	24,2	10,8
Y	1461	11,8	11,8	11,8	23,7	10,7	21,2	9,6
LxY	1652	12,8	12,2	13	28,1	11,3	24,9	10,1
YxL	3059	12,7	12,0	12,9	28,4	11,0	24,5	11,8
LxYL	1149	12,5	11,3	13	27,8	10,8	23,1	14,3
YxLY	216	11,1	10,0	11,3	24,1	9,1	19,8	17,6
Tõug teadmata	400	10,0	9,5	10,1	20,1	9,1	19,0	9,4
Kokku	9973	12,4	11,7	12,6	26,8	10,8	23,5	11,0

Viljakusnäitajatest tõugude kaupa annab ülevaate tabel 2. Suurima viljakusega olid esimese põlvkonna ristandemised LY, kelle pesakondades sündis keskmiselt 12,8 elusat põrsast, edestades YL ristandemiseid vaid 0,1 põrsaga. Mitmeid aastaid oli YL emiste pesakonnad väiksemad, kuid 2018. a suurenes nende viljakus 0,5 põrsa võrra, jõudes peaaegu LY tulemuseni. Puhtatõulistest emistest olid viljakamad eesti maatõugu emised tulemusega 12,4 elusat põrsast pesakonnas ja nende viljakus on suurenenud stabiilselt iga aastaga – viimasel viiel aastal 0,7 põrsa võrra. Eesti suurt valget tõugu emiste viljakus oli 11,8, kuid aastate lõikes see kõigub ja ei ole viimase viie aastaga suurenenud. Karjades peetakse veel vähesel määral djuroki (D) ja pieträäni (P) puhtatõulisi emiseid, tagasiristatud emiseid (LxLY, YxYL) ja ristandemiseid, kelle isa on djuroki tõugu (DL, DY). Kuna neid on vähe ja aastaemiste arv jääb alla 30, siis tabelis 2 need ei kajastu, sest tulemusi ei saa lugeda usaldusväärseks.

Eesti Tõusigade Aretusühistu konsulendid testisid farmides kokku 6135 siga. Mitmete aastate järel on see arv suurenenud, mõjutades positiivselt loomade geneetilist hindamist. Keskmiselt kasvasid testitud sead sünnist 100 kg saavutamiseni 562,1 g ööpäevas, keskmine pekipaksus oli 9,5 mm ja lihassilma läbimõõt 63,7 mm. Võrreldes tulmusi aastataguse ajaga vähenes ööpäevane juurdekasv 4 g, lihase läbimõõt suurenes 0,1 mm ja pekipaksus jäi samaks.

Kõige rohkem testiti ristandemiseid – esimese põlvkonna ristandeid ja tagasiristatud emiseid. Puhtatõulistest testiti Y tõugu emiseid rohkem kui L tõugu sigu. Ööpäevas kasvasid kõige rohkem (574 g) esimese põlvkonna ristandid, järgnesid L (562 g), Y (551 g) ja kõige väiksem oli ööpäevane juurdekasv tagasiristatud emistel (536 g). Kõige õhema pekiga (9,3 mm) ja suurima lihassilmaga (65,9) olid L tõugu emised. Kultide osakaal testimisel oli väike, kokku vaid 49 siga vaadeldud tõugudest.

Kokkuvõtted näitavad meie seakasvatajate järjekindlat ja oskuslikku aretustöö korraldamist parima geneetika kasutamisel, mis on taganud jõudluskontrollinäitajate stabiilse kasvu.

Jõudu ja energiat meie tublidele seakasvatajatele!

*sigade jõudluskontrolli juht Külli Kersten
geneetilise hindamise spetsialist Liia Taaler*

Täpne andmete sisestamine tagab objektiivse statistika

Sigade jõudlusandmete kogumise üks eripärasid võrreldes veistega tuleneb sellest, et Possu on personaalarvutiprogramm, millest kantakse andmed EPJ andmebaasi. Seega toimub andmete kontrollimine kahel tasandil, Possus ja andmebaasis.

Korrektset Possusse sisestatud andmete korral peaksid tulemused olema identsed, aga kontrollimise käigus ilmnevad igal aastal mõningad ebatäpsused, mis vajavad parandamist või täiendamist.

Põhilised vead on tingitud ebatäpsest andmesisestusest ja infoedastusega venitamise pärast. Eelkõige puudutab see sigade müümise ja ostmise seotud toiminguid.

Kuna andmed liiguvad elektrooniliselt läbi EPJ andmebaasi

ühe farmi Possust teise farmi Possusse, siis on oluline andmevahetuse loogilisus, andmete liikumise kiirus ja täpsus.

Andmed sigade müümise kohta tuleb sisestada ja saata EPJ kohe pärast sündmust, sest ostja ootab neid pikisilmi. Tihti aga selle toiminguga venitatakse, mistõttu ostja hakkab andmeid sisestatama käsitsi ja see omakorda tekitab vigu. Ka andmevahetus peab toimuma loogiliselt, mis tähendab, et kõige enne saadab andmed sigade müüja, seejärel teeb andmevahetuse sigade ostja ja sellega saab ostetud sigade andmed oma Possusse. Suuremaid ebakõlasi aga tekitab vale müümise kuupäeva (tegelikust hilisem) sisestamine Possusse. Tekib olukord, et uues farmis emised seemendatakse, sündmuste sisestamisel aga selgub, et sigu polegi Possus. Hakatakse uurima, kuidas edasi. Kui nüüd müüja sisestab tegelikust hilisema müügi kuupäeva, siis enne karjatulekut tehtud seemendused jäävad farmi arvele, kust sead osteti. Söötmisspäevade loendamisel ja aastaemise arvutamisel on probleemsed ka emised, kellel puudub rakendus või kellel on väljamineku järgselt veel mõni võõrutuse või põrsaste ümberpaigutuse kirje.

Suur tänu seakasvatajatele, kes reageerisid kiiresti ja korrigeerisid ebaloogilisi või vigaseid andmeid Possus!

Külli Kersten

Seaduse muutmine

2019. a on muutumas maaeluministri määrus „Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord”. Alljärgnevalt ülevaade plaanitavatest muudatustest, mis puudutavad seakasvatust:

1. Seakasvatajatele seatakse kohustus esitada andmed PRIA-le peetavate sigade arvu kohta senise ühe korra asemel neli korda aastas aastas kvartali lõpu seisuga, s.o 31. märtsi, 30. juuni, 30. septembri ja 31. detsembri seis järgmise kuu 15. kuupäevaks.

2. Loomakasvatuskategooriate (vanuserühmade) kaupa esitatakse andmed neljanda kvartali lõpu seisuga, kusjuures kategooriaid on senisest rohkem ja need on järgmised:

- põrsad;
- kesikud;
- paaritamata nooremised;
- paaritamata emised;
- esimest korda paaritatud emised;
- korduvalt paaritatud emised;
- kuldid;
- 50–80-kilogrammise eluskaaluga nuumsead;
- 80–110-kilogrammise eluskaaluga nuumsead;
- üle 110-kilogrammise eluskaaluga nuumsead.

3. Loomapidajale seatakse kohustus esitada andmed põllumajandusloomade registrile (PRIA-le) sigade liikumise kohta tapamajja.

JÄLGIGE MÄÄRUSE MUUDATUSTE JÕUSTUMIST!

Külli Kersten

ICAR Certificate of Quality on Rahvusvahelise Jõudluskontrolli Komitee välja töötatud kvaliteedimärk jõudluskontrolli organisatsioonidele, mis näitab, et jõudluskontrolli teenus on kooskõlas rahvusvaheliste reeglitega. Kvaliteedisertifikaat kehtib viis aastat ja selle taotlemisega kaasneb kohapealne kontroll väliseksperptide poolt. EPJ-le omistatud kvaliteedisertifikaat on aegumas, mistõttu esitasime möödunud aasta lõpul uue taotluse kvaliteedisertifikaadi saamiseks. Enne audiitorite saabumist oli vajalik kogu piimaveiste jõudluskontrolli protsess kirjeldada ning neile tutvumiseks saata.

Veebruari keskel külastasid EPJi Juho Kyntäja Soomest ning Hubert Rothfuß Saksamaalt. Lisaks EPJ kontorile ja piimalaborile külastasime ekspertidega ka Viraito OÜd, et näidata kontroll-lüpsi tegemist.

Lõplik ekspertide kokkuvõte saabub lähiajal. Selle alusel tehakse ka lõplik otsus kvaliteedisertifikaadi omistamise kohta. Hetkel teame vaid seda, et Eesti piimaveiste jõudluskontrolli süsteem on endiselt heal tasemel ja ootame positiivset otsust. Kontrolliva audiitori ülesanne on anda hinnang süsteemile ja tuua välja kas riigile võib kvaliteedisertifikaadi omistada ilma ettekirjutusteta (võib teha ettekirjutusi, mis tuleb korda ajada enne sertifikaadi omistamist või tuleb korda teha teatud aja jooksul), aga nad võivad lihtsalt soovitusi anda, kuidas jõudluskontrolli süsteemi paremaks muuta. Kuna me Eestis olime üsna kindlad meie jõudluskontrolli süsteemi headuses, siis ootasime eelkõige soovitusi, mida saaks paremaks muuta. Välisekspertidelt kuulsime, et avaldamisel on uurimusi, mis analüüsivad vahelduva kontroll-lüpsi meetodi toodangute

arvutamist ja seal võib olla ettepanekuid, mida saaksime ka Eestis kasutusele võtta.

Kvaliteedisertifikaadi üleandmine toimub järgmisel ICARi konverentsil, mis toimub juuni keskel Prahas.

Kaivo Ilves

Sigade jõudluskontrolli arved

Vastavalt EPJ ja ETSAÜ vahel sõlmitud lepingule jätkub jõudluskontrolli teenuse tasumine sel viisil, et ETSAÜ tasub kogu teenuse eest EPJ-le ja esitab seejärel arved farmidele.

Aasta töötaja

EPJ valis 2018. aasta töötajaks geneetilise hindamise juhi **Mart Uba**, kes teeb juba 40 aastat geneetilist hindamist – tavainimese jaoks ülikeerulist ja hoomamatut asja, mis on üks EPJ eduka toimimise alustalasi. Teeb ta seda tööd põhjalikult, süvenedes ja kirega. Kõik see teeb Mart Ubast hea aasta töötaja kandidaadi, leidsid kolleegid – ta väärib seda tiitlit juba ammu, sest on nagu hea vein, mis aastatega aiva pareneb.

Muhedat

Mida või keda on vaja, et panna kena vanaproua koledasti vanduma?

Teist kena vanaprouat, kes hõikaks: "Bingo!"

Telefon heliseb ja mees tõstab toru.

"Tere, olen teie poja õpetaja. Kas te teadsite, et teie poeg valetab?"

"Õelge talle, et ta on selles väga hea. Mul ei ole lapsi."

Kadri Hermits tuli jõudluskontrolli raamatupidamisse tööle märtsis **20** aastat tagasi.

Pearaamatupidajana on ta kindlakäeliselt korraldanud algul JKK ja seejärel EPJ rahaasju, nõnda et kord on majas ja audiitoritel hea meel.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn

Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee		
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee		
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina	3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee		
Jõgevamaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee		
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868		merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	322 7018	ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 509 4675	473 3007	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee		
Pärnumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee		
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee		
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 516 7868	738 7739	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12-215, Tartu	1. ja 3. E 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee		
Viljandimaa	Merle Lillik	tel 516 7868	433 3713	merle.lillik@epj.ee	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru	T 9.00-15.00

Uudised

Hea klient!

Varasemalt on palju juttu olnud jõudluskontrolli ajaloo ning traditsioonidest Eestis. Oleme EPJ ajaloo meenutamise kõrval tegelenud ka tulevikuga. Viimase poolaasta jooksul on EPJ kohtunud kõigi kliendigruppide esindajatega: piimatööstuste, lihavesi-, sea- ja piimavesikasvatajatega ning PRIA loomade registri esindajatega, kellega toimub tihe koostöö kõrvamärkide vallas. Eesmärk oli kuulata meie klientide mõtteid ja vajadusi, et saada paremini aru, kuhu tulevikus liikuda võiksime. Kokkuvõttes võime nentida, et sea- ja veisekasvatajad kannavad kenasti meie e-riigi kuvandit ja soovivad uuendusi tarkvara arenduses, aga teisalt jõudsimme arusaamisele, et suuremat tähelepanu vajab EPJ tarkvarade (Vissuke, Liisu ja Possu) kasutajate koolitamine ja kasutajate ringi laiendamine. Täna on toimunud Vissukese grupikoolitus ja Possu individuaalkoolitused ning saab öelda, et neist on olnud kasu mõlemale poolele – tarkvara kasutajad said juurde teadmisi andmetest ja kokkuvõtetest, mida nad ei osanud siiani otsida või kasutada. Meie saime jälle väärtuslikku tagasisidet ning uusi mõtteid, kuhu poole tarkvara arendustega liikuda.

Ka loomade märgistamise vallas on uuenduslikke loomakasvatajaid, kes soovivad enam kui lihtsalt looma märgistamine kõrvamärgiga. EPJ-l on koostöö lihavesikasvatajatega (aberdiinanguse kasvatajad), kelle loomad kuuluvad Šotimaa tõuraamatusse ning kes soovisid märke, millel on lisavõimalus võtta looma märgistamisel kohe ka DNA-proov. Märgid looma kõrvas on nagu tavalised kõrvamärgid, kuid märgistamisel võetakse automaatselt kõrvast DNA-proov, mis jääb säilitusainega kapslisse, millel on trükitud looma number. Teisisõnu saab lisaks kõrvamärgile ka looma DNA-proovi, mida saab vajadusel kasutada põlvnemise uurimisel või ka näiteks haiguste (BVD) testimisel.

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

Rahvusvaheline laborite ringtest 2019

Alates 1998. aastast on EPJ labor võtnud osa rahvusvahelisest piimakomponentide määramise ringtestist, mida korraldavad Rahvusvaheline Piimatööstuste Laborite Kontrolli Keskus (CECALAIT) ja Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee (ICAR).

EPJ labor teeb rahvusvahelisi võrdluskatseid kõigi laboris määratavate piimakomponentide osas.

Käesoleva aasta märtsis tehtud rahvusvahelise ringtesti võrdluskatseid näitasid, et EPJ laboris analüüsitava piimaproovide määramise täpsus kõigi määratavate piimakomponentide osas on lubatud hälbe piirides.

ICARi laborite arvestuses oli labor piima valgusisalduse määramisel 15 osavõtja seas kolmas, laktoosisisalduse määramisel 12 osavõtja seas esimene, rasvasisalduse määramisel 16 osavõtja seas kuues ja karbamiidisisalduse määramisel 12 osavõtja seas seitsmes.

Kõige osavõturohkem oli piima soomaatiliste rakkude määramine – 50 labori pingereas jäädi üheksandaks.

Loomakasvatajatele pakutavate lisateenuste BHB (ketoosi kahtlusega lehmad) määramisel jäi labor 24 osavõtja seas neljandaks. Tiinuse testi tulemused olid 100% õiged ning Mastiit 16 tulemused olid lubatud hälbe piirides.

Rahvusvahelise testi tulemused kinnitavad EPJ labori tulemuste jätkuvat usaldusväärust ja on aluseks jätkuval akrediteeringule.

EPJ sai ICARi sertifikaadi

Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee (ICAR) annab jõudluskontrolli-organisatsioonidele välja kvaliteedisertifikaadi, mis näitab, et jõudluskontrolli teenus on kooskõlas rahvusvaheliste reeglitega. Nõuetele vastavust kontrollivad rahvusvahelised eksperdid kohapeal. EPJ kontrolliti kevadel ja auditi kokkuvõte oli positiivne – EPJ jõudluskontrolli teenus vastab standarditele. Juunis Prahast toimunud ICARi konverentsil anti kvaliteedisertifikaat EPJ-le üle.

Vissukese koolitus

Mais toimus EPJ koolitus piimavesikasvatajatele mõeldud rakenduse Vissuke kasutajatele.

EPJ on saanud tagasisidet selle kohta, et paljud piimavesikasvatajad ei tea kõiki Vissukeses peituvaid analüüse ega oska seega täielikult ära kasutada programmi võimalusi karja majandamisel. Samuti on farmides vahetunud kasutajad ja uutel töötajatel puudub põhjalikum ülevaade Vissukesest.

Koolitus oli praktilise suunitlusega ja väikses grupis, koolitajad olid EPJ töötajad, igal koolitaval oli kasutada arvuti, millest sai kohe kõike õpitut oma karja andmete peal järgi vaadata.

Järgmine Vissukese koolitus on plaanis sügisel.

Seakasvatajate ümarlaud

Seakasvatajad arutasid aprillis, kuidas täiendada ja kaasajastada jõudlusandmete kogumise programmi Possu 3. Ümarlauas olid koos seafarmide esindajad ja EPJ ning Eesti Tõusigade Aretusühistu töötajad.

Kuna plaanis on Possu järgmise versiooni programmeerimine, siis jagati ettepanekud kaheks: väiksema töömahuga asjad lisatakse praegusesse ja keerukamad järgmisse, Possu 4 versiooni. Arenduse käigus viiakse arvutipõhine programm üle internetipõhiseks.

Mille uus rekord

Eelmises JK Sõnumites kirjutasime Kõljala POÜ lehmast Mille, kes tegi uue 305-päevase toodangu rekordi ja lüpsis neljandal laktatsioonil 20 391 kg piima. Nüüd on jälle põhjust temast kirjutada: Mille oma on lisaks kehtivale laktatsioonirekordile ka päevatoodangu rekord – 3. juunil 2019 andis ta kontrollilüpsil 92,6 kg piima. Eesti holsteini tõugu Mille on sündinud 2013. aastal ja lüpsab praegu 5. laktatsiooni.

Kõljala POÜ käes on ka eesti punast tõugu lehmade päevatoodangu rekord – lehm Sooru lüpsis mais kontrollilüpsil 79,9 kg.

Seakasvatatajate ümarlaud

Aja jooksul on seakasvatatajate kogunenud mitmeid ettepanekuid jõudlusandmete kogumise programmi Possu 3 täiendamiseks ja kaasajastamiseks. Täiendusettepanekute ühiseks aruteluks kogunesid 9. aprillil 2019. a seafarmide esindajad, Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) ja Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASI (EPJ) töötajad, kokku üheksateist inimest. Esindatud oli kaheksa farmi, kusjuures lisaks jõudlusandmete kogujale oli mõnest farmist kohal ka tegevjuht või omanik.

Kuna päevakorral on ka Possu järgmise versiooni programmeerimine, siis jagati ettepanekud töömahukuse järgi kaheks: väiksema ajakuluga tehtavad lisatakse praegusesse ja keerukamad järgmisesse, Possu 4 versiooni. Lihtsamateks täiendusteks on mõne näitaja või otsinguparameetri lisamine trükistele, keerukamaks mõne uue näitaja sisestamisvõimaluse loomine või graafiline kujutamine. Arenduse käigus viiakse arvutipõhine programm üle internetipõhiseks.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli juht

Seakasvatatajate soovid Possu 3 täiendamiseks

Possu programmi täiendamise ja kaasajastamise arutelul vaadati üle kõik farmidest ETSAÜsse laekunud ettepanekud, millest paljud on programmis olemas, aga analüüside tegemiseks ebamugav kasutada või ei osata leida. On farme, kus programmist võetakse maksimum, aga ka neid, kus kasutamisega on probleeme, millest tingituna ka vähene abi emisekarja majandamisel. Üldiselt sooviti, et EPJ kodulehel olev info oleks kättesaadav ka Possust (nt viljakuse poegimiskordade järgi). Farmidest tulnud ettepanekud jaotati kaheks: esimesed neist sellised, mida saab lahendada veergude või otsinguparameetrite lisamisega ja teised, mida praegune Possu üldse ei sisalda või mille lahendamine on väga töömahukas. Esimesed lisatakse praegusesse Possu 3 ja teised võetakse arvesse Possu järgmises versioonis, mis on hetkel arendamisel. Possu 4 saab olema senise personaalarvuti programmi asemel internetipõhine.

Lepiti kokku järgmistele Possu 3 trükiste täiendamisele:

1. Trükisel “Emiste päring” – asendada otsingu parameeter pesakondi kuni parameetriga pesakondi vahemikuna (pesakondi alates/kuni)
2. Trükisele “Emiste hinnang (staatus, tõug)” – lisada parameeter poegimiskord vahemikuna
3. Trükisele “Pesakonna andmed perioodis” – lisada parameetrid poegimiskord (vahemikuna) ja emise tõug
4. Trükisele “Karja loomade põhiandmed” – lisada parameetrid V.V_SAV ja V.J_SAV (vahemikuna)
5. Trükisel “Emiste nimekirja AV-de ja indeksitega” – asendada parameeter pesakondi kuni parameetriga pesakondi (vahemikuna) ja lisada parameetrid V.V_SAV ja V.J_SAV (vahemikuna)
6. Trükisele “Emikud” – lisada veerg nidad (vasak/parem)
7. Trükisele “Sündmused perioodi kaupa” – lisada parameetrikaks tõug
8. Paaridevalik – lisada parameetrikaks tõug ja nidad järglastel (karjatesti andmed)
9. Trükisele “Analüüs seemenduste kohta” – lisada veerud:
a. väljaläinud emiste arv pärast seemendust; b. ESP/NE psk; c. ESP/VE psk; d. VP/NE psk; e. VP/VE psk.
10. Analüüs seemendustehnikule: a. VP/NE psk; b. VP/VE psk
11. Kuldi kaardile lisada kuldi nidade arv (v/p) ja kuldi järglaste

nidade arv (v/p)

12. Teha võimalikuks abordi sisestamine alates 23. päevast
13. Seemendusjaama Possu trükisele “Sperma kogumine – kult” – lisada uus parameeter “Periood”
14. Ümberindluse tööplaan – lisada tiinuskontrolli veerg.
Possu 4 arendamisel arvestada järgmistele soovidega:
 1. lisada erinevaid graafikuid
 2. muuta andmesisestus kiiremaks ja lihtsamaks
 3. luua võimalus andmete sisestamiseks laudas
 4. kõik tiinuse kontrollid peaksid jääma nähtavaks (praegu ainult viimane)
 5. luua võimalus parimate/halvimate emiste leidmiseks mitme tunnuse järgi (praegu olemas EPJ kodulehel trükis “Emisekarja analüüs”).

Külli Kersten

Muutumas on sigade geneetiline hindamine

Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) nõukogus arutati 8. mail 2019. a sigade geneetilise hindamise meetodikat ja see edastati muudatuste tegemiseks Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASile. Alljärgnevalt lühike ülevaade.

Kasutusele võetakse uus indeks nimetusega üldaretusväärtus (KSAV), milles hakkab kajastuma nii jõudluse (JSAV) kui ka viljakuse aretusväärtus (VSAV). Jõudluse aretusväärtuses muudeti hinnatavate tunnuste majanduslikke kaale – ööpävasel juurdekasvul 40%, seljapeki paksusel 20% ja seljalihase läbimõõdul 40%. Praegused kaalud on vastavalt 40%, 30% ja 30%. Suuremad muudatused puudutavad viljakuse aretusväärtust, kus hinnatavaid tunnuseid saab senise ühe (ESP/psk) asemel olema viis ehk viljakusel hakkab olema viis osaaretusväärtust. Lisanduvad surnultsündinud põrsad, hukkunud imikpõrsad, poegimisvahemik ja nidade arv.

Majanduslikud kaalud nimetatud taastootmistunnustele hakkavad olema järgmised:

- elusalt sündinud põrsad pesakonnas (esp_psk) – 44%
- surnultsündinud põrsad pesakonnas (ssp_psk) – 16%
- hukkunud imikpõrsad pesakonnas (hip_psk) – 20%
- poegimisvahemik (pgv) – 10%
- nidade arv kokku testimisel (nidad) – 10%

Koond üldaretusväärtuse indeksis (KSAV) hakkab viljakuse majanduslik kaal olema 60% ja lihajõudlusel 40%. Baasaastaks otsustas ETSAÜ nõukogu võtta 2015. aasta. Näidishindamine on tehtud ja edastatud ETSAÜ-le, kusjuures kõik üld- ja osaaretusväärtused on arvatud baasile 100, millest ka nimetused suhteline üld- ja suhteline osaaretusväärtus. Kujundamisel on aretusväärtuste avaldamise trükised EPJ kodulehel ja Possu programmis. Tegemaks trükistel vahet üldaretusväärtuste ja osaaretusväärtuste vahel, kasutatakse üldaretusväärtuse puhul suuri tähti ja tühikuid ei kasutata (nt JSAV, KSAV), osaaretusväärtuste puhul näidatakse hinnatavat tunnust lisainfona väikeste tähtedega, mille ees on tühik (nt SAV esp, SAV jk).

Aretusväärtused peaksid uuel kujul jõudma seakasvatatajateni septembriks.

Külli Kersten

Uus tunnus sigade aretuseks

Taani teadlased Aarhusi Ülikoolist ja firmast Danish Pig Research Centre (DPRC) uurisid landrassi tõugu sigade sotsiaalset suhtlemist/käitumist ja selle mõju juurdekasvule.

Teadlased on veendunud, et tunnus “sotsiaalsed sead” on võimalik lisada aretusfirma DanBred aretusprogrammi, eesmärgiga parandada sigade heaolu ja kasvukiirust. Uuringus registreeriti 32 212 isas- ja 48 252 emasloomade juurdekasvu andmed elusmassi vahemikus 30–94 kg. Katse viidi läbi 13 aretuskarja landrassi tõugu sigadega, kus neid peeti 8–15-pealistes grupisulgudes, kuldid ja emised eraldi. Hinnati tunnuse geneetilist variatsiooni, sea enda (otsene) ja sulukaaslaste pärilikkuse geneetilist potsentsiaali (kaudne) ning nende üldise pärilikkuse (otsene ja kaudne) mõju juurdekasvule. Uuringuga leiti, et arvestades aretuses sea enda “sotsiaalse sea” geenide ja tema sulukaaslaste “sotsiaalsete sigade” positiivset käitumist, võib juurdekasv suurenedagi 5–10%.

Tulemused näitasid märkimisväärset geneetilist variatsiooni ja pärilikkust nii isas- kui ka emasloomadel, millest tulenevalt on sigade valik sotsiaalsuse järgi võimalik. Emasloomade enda geneetilise potentsiaali pärilikkus oli 22% ja see pärandus järglastele 24%, üldine pärilikkus (otsene ja kaudne pärilikkus) oli isasloomadel 32% ja emasloomadel 27%. Seega annab sigade valik sotsiaalse suhtlemise/käitumise järgi võimaluse juurdekasvu suurendamiseks ning aretusedu saavutamiseks.

Uuringuga selgitati, et kaasates sotsiaalsete tunnuste järgi valikul lisaks sea enda ja tema sulukaaslaste andmetele ka sugulaste andmeid, suureneb juurdekasvu geneetiline võimekus veel 7%. Tulemused olid emas- ja isaloomade puhul erinevad nagu ka varasemates katsetes. Eeldati, et agressiivsemalt käituvad isasloomad, aga selles katses toimus omavahelist võitlust rohkem just emasloomade vahel.

Teadlased leidsid, et kõrge kasvupotentsiaaliga landrassi tõugu emasloomadel on isasloomadest suurem kaldumus pärssida sulukaaslaste juurdekasvu ja nende tegelik juurdekasv jääb geneetilisest võimekusest madalamaks. Seega on maksimaalse juurdekasvu saamiseks oluline “sotsiaalsete sigade” valik aretusse. Sigade sotsiaalse suhtlemise geneetilise potentsiaali parandamise kaudu on juurdekasvu ennustatav kasv isaloomadel 15% ja emasloomadel 4%. Erinevus tuleneb soost tingitud käitumuslikest erinevustest ning nende selektsiooni intensiivsuse erinevusest – isaloomi valitakse rangemalt.

Kokkuvõtteks võib öelda, et sigade pidamisel grupisulus on võimalik parandada kasvukiirust kui aretusse valikul arvestada loomade omavahelist sotsiaalset suhtlemist/käitumist. Teadusliku uuringu täisversioon on avaldatud ajakirja Genetics Selection Evolution 2018. a veebruari numbris.

Taanis on lõppenud ka teine, ligikaudu 4500 agressiivselt käituvat (sabade, kõrvade närijad jm nahavigastuste tekitajad) ristandseaga katse, mille tulemused avaldatakse 2019. a lõpus.

Refereeritud Helle Palmø, DanBred, Denmark artiklist ajakirjas *Pig Progress* 2019-5

Küllli Kersten

Valgustugevuse mõõtmisvahendite võrdlus

Lauda hea valgustatus või valguse puudus avaldab olulist mõju sigade taastootmistulemustele.

Sobiva valguse puhul on tagatud hormoonide vabanemine, mis mõjutab inna esinemist, inna algust ja kestust. Samuti mõjutab valgus tiinuse hormoone, kultide spermatogeneesi ja libiidot. Suguküpsuse saavutamisel on tähtis roll valgusel.

Sigade pidamisnõuete kohaselt peab sigade pidamise ruumis olema valgustugevus vähemalt 40 lx minimaalselt kell 9.00–17.00. Seemenduslaudas soovivad taanlased valgustugevuseks 200 lx mõõdetuna emise silmade kõrguselt.

Kui varasemalt oli valgustugevuse täpsemaks mõõtmiseks võimalik kasutada vaid luksmeetrit, siis nüüd saab valgust mõõta ka vastavate mobiilirakenduste (äppide) abil. Kuid kas need on usaldusväärsed? Taanis tehtud mõõtmiskatses võrreldi kahe erineva äpi ja luksmeetriga mõõdetud valgustugevuse näituseid. Tulemused (tabel 1) näitasid selget erinevust äppide ja luksmeetri näituses.

Need kaks äppi said üsna sarnased, kuid luksmeetrist väga erinevad tulemused. Pimedamates kohtades mõõtsid äpid 0–7 lx, kuid samas kohas luksmeetriga mõõtes saadi näitudeks 9 ja 200 lx. Samuti erinesid näidud nt kõige valgemas alas mõõtmisel: 100 ja 150 lx äpi abil mõõtes ja luksmeetriga hoopis 244 lx.

Tulemustest võib järeldada, et valgustugevuse mõõtmisel saab usaldada siiski vaid luksmeetri tulemusi.

Refereeringu allikas: Kristoffersen, J. (2018) *Under godt lys får vi ingen god reproduktion. Svin, 12.*

Liia Taaler
geneetilise hindamise spetsialist

Tabel 1. Valgustugevuse mõõtmine

Mõõtekoht	Lux light meter FREE (äpp)	Light Meter (äpp)	Luks-meeter
Vahekäigus põranda tasandil	0	0	19
Valgusallika all, põranda tasandil	50	47	130
Emise silmade kõrgus	3	0	40
Teeninduskäigus	100	150	244
Valgusallika all	7	0	200
Seinal	0	0	9
Teeninduskäigus põrandal	3	0	17
Emiste peade kohal	3	0	27

Suvega koos saabuvad traditsioonilised Vissi valimised.

Saarte Viss toimus juba 25. korda, vissid valiti 12. juunil Upal. Võistlusel osales 11 loomaomanikku 47 lehmaga. Eesti holsteini tõu vissiks valiti Meida, kelle omanik on Kõljala POÜ. EHF reservviss on Kiire Rauni POÜst, kes oli Saarte Viss 2018. Eesti punase tõu viss Saaremaal on Katariine, kes on samuti Kõljala POÜ farmist nagu holsteini viss. EPK reservvissiks sai Elvis TÜ Mereranna PÜst. Eesti karja võitja oli Tipsu-Kari (TÜ Mereranna PÜ), kes võidutses ka eelmisel aastal.

EPJ pani omalt poolt välja auhinnad Saarte Vissi holsteini ja punase tõu võitjatele esmaspoeginute klassis. EPJ auhind on teatud summa eest EPJ teenuseid: valida saab Mastiit 16, tiinuse testi ja BAK 4 teenuste seast. EPJ auhinnad said Seebu Kõljala POÜst (EHF) ja Saale Valjala POÜst (EPK).

Viss 2019, mis kannab järjekorranumbrit 30, toimub Eesti Põllumajandusmuuseumis Ülenurmel 28. juunil. Kuna JK Sõnumid lähevad trükki enne vissanalüüsi, ei saa me siin võitjate nimesid ära tuua, kuid EPJ õnnitleb neid juba ette ning teatab, et autasustab eesti holsteini ja eesti punase tõu esmaspoeginute esimese kolme koha saajaid oma auhinnaga.

Paroolide vahetamine Possus

EPJ andmebaasi paroolide vahetamise tuleb suhtuda vastutustundlikult, et farmi jõudlusandmed ei oleks kättesaadavad võrastele, nt endistele töötajatele. Parooli peab uuendama kohe töötajate vahetumisel EPJ kodulehel kataloogis Rakendused (vajalik eelnev sisselogimine).

ICARi kodulehel on statistika kõigi liikmesriikide jõudluskontrolli tulemuste kohta. Toome teile mõned silmapaistvad tulemused 2018. a kontrollaasta toodangu kohta (kahjuks ei ole kõik riigid veel oma tulemusi edastanud).

Israelis oli piimatoodang lehma kohta 13 407 kg. Portugalis (ANABLE andmetel) oli näitaja 10 812 kg ja Taanis 10 263 kg. Belgia lehmade kontroll-aasta toodang oli 9941 kg ja Hollandis 9853 kg. Eesti lehmade kontroll-aasta toodang oli 9785 kg.

Kanada ja Lõuna-Korea puhul ei ole kontrollaasta toodangut välja toodud, küll aga on nende riikide 305 päeva toodang väga silmapaistev: Kanadas 10 519 kg ja Lõuna-Koreas 10 303 kg.

Kõik ajast huvitatud leiavad rohkem informatsiooni järgmisel lingil <https://www.icar.org/survey/pages/tables.php>.

Muhedat

Istusin just aias, kui õuele ilmus vanem rahuliku moega korralikult toidetud ja hoolitsetud koer ja istus mu kõrvale murule. Patsutasin teda paar korda ja tõusin, et tuua toast midagi juua. Koer järgnes mulle laisal sammul, tuppa jõudes aga heitis nurka ja jäi magama. Umbes tunni pärast ta ärkas ja lahkus.

Järgmisel päeval kordus sama lugu – koer tuli, magas tunnikese ja lahkus. Nii kestis see veel mitu päeva. Otsustasin asjasse selgust saada ja panin koera kaelarihma vahele kirja: "Kas teate, et teie koer käib iga päev minu juures magamas?"

Järgmisel päeval oli koera kaelarihma vahel vastus: "Meil on kodus kuus last, neist kolm kahe- kuni nelja-aastased. Koeral jääb ilmselgelt unega väheks ja ta käib teie juures tukastamas. Kas ma võiksin ka tulla?"

Tea Kivimaal sai mais täis 35 aastat töötamist jõudluskontrolli süsteemis.

Tea töötab klienditeenindajana andmetöötluse osakonnas, kus ta igapäevatöö on nii lehmade kui ka kitsede andmete töötlemine ja proovivastuste postitamine. Kaastöötajad ja kliendid kiidavad ta täpsust ja huumorimeelt.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn	
Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Jõgevamaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816		ludmilla.aan@epj.ee	
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868		merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	322 7018	ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	tel 509 4675	473 3007	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	
Pärnumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675		maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204		maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	tel 516 7868	738 7739	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12-215, Tartu 1. ja 3. E 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	
Viljandimaa	Merle Lillik	tel 516 7868	433 3713	merle.lillik@epj.ee	Vabaduse plats 4-317, Viljandi T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 520 6231		evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru T 9.00-15.00

Uudised

Hea klient!

Oleme viimastel aastatel sarnaselt muu maailmaga tegelenud palju sellega, et laborisse saabuvast piimaproovist oleks võimalik määrata enam kui traditsioonilised jõudluskontrolli näitajad (rasv, valk, SRA ja karbamiid). Täna määrame piimast veel BHBd ja ka seda, kas lehm on tiine, piima kvaliteedist rääkides veel mastiidi tekitajaid ja ka seda, millised bakteritüved põhjustavad farmis kõrget bakterite üldarvu ehk kokkuvõttes, millele tuleks tähelepanu pöörata, et piima kvaliteet oleks parem. Nende teenuste olemuse paremaks selgitamiseks oleme korraldanud ka mitmeid koolitusi, kus mõned aastad tagasi ühel koolitusel toodi välja mõttepera, et nii mõnigi tootja rahuldub sellega, kui tema piima kvaliteet jääb napilt alla nõutud piirmäära. Kuid sellise mõtteviisi või käitumismudeli oht on alati see, et iga väikene tõus maksab valusalt kätte.

See sõnavõtt meenus mulle, kui mõni aeg tagasi kuulutas Tiit Niilo, et Nopri talu eesmärgiks on hakata tootma Eesti puhtaimat piima ning Nopril on selleks seatud ka väga selged numbrilised eesmärgid. Kuna tegu on ettevõttega, kes valmistab ka piimatootmeid oma farmis toodetud piimast, siis loomulikult on siin tegu pisut ka turundusliku eesmärgiga, kuid kindlasti on see suur väljakutse.

Mul on hea meel, et puhtaima piima tootmise meeskonda kutsuti ka Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS ning kindlasti oleme valmis kaasa aitama oma nõu ja jõuga selle eesmärgi täitmisele. Kes aga soovib Nopri talu puhtaima piima kohta rohkem lugeda, siis kõik on avalik: www.nopri.ee/eesti-puhtaim-piim/.

Omalt poolt soovime kõigile puhta piima tootjatele jõudu ja jaksu!

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

EPJ osales põllumajanduse aastanäitusel

EPJ osales Eesti Põllumajanduse Aastanäitusel 2019, mille korraldas Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda 31. oktoobrist 1. novembrini Eesti Rahva Muuseumis.

EPJ oli näitusel esindatud oma stendiga ja võõrustas kõiki huvilisi, kes sealt läbi astusid ja soovisid rohkem teada saada jõudluskontrollist. Aastanäituse teisel päeval korraldas EPJ seminari “40 ml piima – kulust tuluks!”, kus EPJ juhataja Kaivo Ilves ja väliteenistuse osakonna juhataja Aire Pentjärv jagasid teadmisi jõudluskontrollist teise nurga alt ehk rääkisid jõudluskontrollist saadava info kasutamisest ja probleemidest. Seminaril osalejad said lihtsa vastuse nii mõnelegi keerukale küsimusele ja mõtteainet tulevikutegemisteks.

Lisaks seminaril esinejatele tutvustasid näitusel EPJ tegemisi veel väliteenistuse osakonna jõudluskontrolli spetsialistid Maila Kirs ja Merle Lillik.

Sõraterwise infoplakat ja veiste teenusteketas

EPJ andis välja ICARi sõraterwise infoplakati ja nn teenusteketta.

ICARi (rahvusvaheline jõudluskontrolli komitee) sõraterwise infoplakat on A1 mõõdus PVC-kangast plakat laudas seinale riputamiseks. Plakatil on fotod veiste sõrahaigustest ning kahtluse korral võib see aidata diagnoosi kinnitada.

Teenusteketas sisaldab abiinfot sigimisandmete ja mastiidi kohta. Ketta ühel poolel on sigimiskalender, kust saab vaadata lehma soovitava kinnijätuaaja ning oodatava poegimisaja vastavalt seemenduse kuupäevale. Samuti on sellel küljel soovitatavad ajavahemikud, millal EPJ teenuse “Tiinuse test piimast” abil kontrollida looma tiinust. Kalendri teisel poolel on Mastiit 16 abil määratavad mastiiditekitajad ja näpunäited, kuidas neid ennetada ja tõrjuda.

Plakati ja ketast saab maakonna jõudluskontrolli spetsialistilt ja EPJ peamajast Tartus.

Eesti punase tõu rekord uuenes

Eesti punase tõu piimatoodangu rekord uuenes – ASi Tartu Agro lehm Marelle (nr EE 15660923) ületas septembris punase tõu laktatsiooni (lehma toodang arvestatuna poegimisest kuni 305. päevani) parima tulemuse, mis oli pikalt olnud Kõljala Põllumajandusliku OÜ lehm Miilase käes.

Uus rekord on 18 290 kg, millega ületati eelmine tulemus 101 kg-ga. Uus rekord saavutati lehma neljandal laktatsioonil, rekordiomanik Marelle on pulli Maximo-Red ET järeltulija.

Ülevaadet piimatoodangu rekorditest näeb EPJ kodulehel piimaveiste statistika tabelis “Rekordlehmad läbi aegade”.

Muudeti sigade geneetilise hindamise metoodikat

Uus metoodika sigade geneetiliseks hindamiseks rakendus 28. augustil, millega seoses oli palju uuendusi nii tulemuste avalikustamisel kui ka Possu programmis.

Muudatustest andsid EPJ töötajad põhjaliku ülevaate Eesti Tõusigade Aretusühistu nõukogu liikmetele Viljandis ning farmide jõudlusandmete kogujatele Järva ja Saare maakonna infopäevadel.

Lihaveiste piloothindamine Interbeefis

ETKÜ avaldas soovi liituda lihaveiste rahvusvahelise hindamisega Interbeef, millega seoses EPJ on alatanud osalemise Interbeefi piloothindamises. Piloothindamine otsustati läbi viia kahe tõuga (aberdiin-angus ja limusiin), et selgitada välja Eesti osalemise otstarbekus.

EPJ-poolsed ettevalmistused on tehtud ja kui Interbull ja Interbeef saavutavad kokkuleppe korralduslikes küsimustes, saab EPJ siseneda piloothindamise projekti.

Possus muutus osaaretusväärtuste kuvamine

Seoses sigade geneetilise hindamise muutustega ja viljakustunnuste lisandumisega lisandusid osadele trükistele ka nende tunnuste osaaretusväärtused.

Mitmed Possu kasutajad on märganud, et tunnuste osaaretusväärtused on muutunud positiivsetest ja negatiivsetest väärtustest suurteks numbriteks – suhtelisteks aretusväärtusteks.

Aretusväärtused on viidud ühtsele skaalale, kus keskmiseks on 100 ja tulemused jaotuvad 64st kuni 136ni. “Saja skaalale” viidud aretusväärtuste puhul saab võrrelda mitmeid erinevaid tunnuseid korraga – saab lihtsalt määrata, milline osaaretusväärtus on karjas nõrgem ja vajaks valiku abil suunamist. Kui seotakse mitut tunnust ja tunnustele on antud erinev kaal, on tegu selektsiooniindeksiga (KSAV, JSAV, VSAV). Ka siin kasutame keskmise väärtusena 100.

Kuidas “sajale viidud” numbreid kasutada? Mis on hea, mis halb? Üldine reegel on: sajast väiksem aretusväärtus on hinnatavate tõugude keskmistest väiksem väärtus ja sajast suurem väärtus on suurem ehk see on soovitud suund.

Karjasisest valikut teostades saab lähtuda koond-üldaretusväärtusest KSAVst, kus on nii liha- kui ka taastootmisjõudlus arvesse võetud. Lihajõudluse osas parimate sigade valikul tuleb vaadata JSAV väärtust, viljakuse puhul aga VSAV väärtust.

Possus hõlbustab valikut sorteerimine ja näitaja võrdlemine keskmise väärtusega kokkuvõttereal.

Seakasvataja ees on küsimused: kuidas jaotuvad sead minu karjas? Kas need, kes jäid lõppu, peaks jääma karja edasi või võtta karja põlvnemisindeksi abil uued nooremised?

Emiste tootmise sobivuse analüüsi on soovitatav alustada indeksist KSAV ja lisainfona kasutada osaaretusväärtusi.

KSAVi kasutades leiame kiiremini emised, kelle karjast väljaviimise peale hakata mõtlema. Emiste selekteerimise lihtsustamiseks on Possu trükist “Emiste nimekiri AV-de ja indeksitega” täiendatud uute parameetrite ja filtritega.

Liia Taaler
geneetilise hindamise spetsialist

Viljakustunnuste päritavused ja geneetilised korrelatsioonid

Tuletame meelde viljakuse hindamisel kasutatavate tunnuste päritavusi ja omavahelisi seoseid.

Päritavuskoefitsient näitab tunnuse vanemloomadelt järglastele pärandatava **päriliku muutlikkuse osa** kogu muutlikkusest antud keskkonnatingimustes ehk jõudluskontrolli tegevates farmides **Eesti sigadel**. Päritavuskoefitsiendi jaotus on nullist üheni.

Kõik viljakuse tunnused on nõrgalt päritavad ($h^2 < 0,3$).

Tunnus	Päritavuskoefitsient h^2
Elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas (esp/psk)	0,12
Surnult sündinud põrsaste arv pesakonnas (ssp/psk)	0,05
Hukkunud imikpõrsaste arv pesakonnas (hip/psk)	0,06
Poegimisvahemik päevades (pgv)	0,02
Nisade arv kokku testimisel (nisad)	0,27

Võrreldes tunnuseid omavahel näeme, et nisade arv pärandub teistest natuke paremini ning elusalt sündinud põrsaste arvu puhul on 12% muutlikkusest geneetiliselt määratud (võttes aluseks Eesti hinnatavate tõugude jõudluskontrolli andmed).

Poegimisvahemiku variatsioon on suures osas põhjustatud keskkonnast ehk söötmisest, pidamisest ning geenide poolt on põhjustatud 2% muutlikkusest ehk variatsioonist.

Ssp, hip ja pgv on kaasatud mudelisse vaatamata nende nõrgale päritavusele, et need tunnused aitaksid aretada emist, kel oleks rohkem põrsaid ning poegimisvahemik oleks optimaalse pikkusega.

Tunnuste vahel on geneetilised seosed (korrelatsioonid), nad mõjutavad mõjutavad üksteist positiivselt või negatiivselt.

Geneetilised korrelatsioonid r_G

	ssp/psk	hip/psk	pgv	nisad
esp/psk	0,225	0,422	-0,146	0,069
ssp/psk		0,478	-0,038	-0,036
hip/psk			-0,218	-0,217
pgv				0,078

Tunnuste vaheliste korrelatsioonide (nii fenotüübiliste kui geneetiliste) arvestamine suurendab hinnatavate mõjude täpsust ning antav hinnang on täpsem.

Tunnustevaheline geneetiline seos on nõrk kui $r_G < 0,3$ ja keskmine kui $0,3 < r_G < 0,7$ ning tugev kui $r_G > 0,7$.

Korrelatsioonidest nähtub, et suurem elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas võib põhjustada suurema surnultsündide arvu ning mõjutab keskmiselt imikpõrsaste hukkumist (on potentsiaal saada suuremaid pesakondi, kuid põrsaste elujõud on väiksem).

Suurema nisade arvuga emistel võib olla rohkem elusaid põrsaid, vähem surnultsüüde ja hukkumisi ning pikem poegimisvahemik (suurte pesakondadega emised taastuvad kauem, aga ellu jääb rohkem põrsaid).

Liia Taaler

Possu uuendused

Geneetilise hindamise meetodika muutmisest ja seakasvatajate soovidest tulenevad täiendused Possu programmis.

Igapäevaste kasutajate soovil ja hindamismetoodika muutmisest tingituna lisati 31 trükisele uusi parameetreid või näitajaid. Muudatusi tehti nii sea kaartidele, sea aknasse, trükistele ja lisaks ka EPJ kodulehel avaldatavatele ETSAÜ kultide trükistele. Järgnevalt ülevaade täiendatud trükistest Possu kataloogide kaupa:

1. KARJA ÜLEVAADE

a. Põhikarja ülevaade tõugude kaupa; b. Karja loomade põhiandmed; c. Emiste päring; d. Emikud; e. Kultide põhiandmed.

2. TÖÖPLAANID

a. Ümberindluste tööplaan; b. Paaridevalik.

3. LOOMADE LIIKUMINE

a. Tõuloomade müügi saateleht; b. Inventuur.

4. TESTIMINE

a. Testitud loomad; b. Testitud loomade keskmised tulemused perioodis.

5. STATISTIKA

a. Analüüs seemenduste kohta; b. Pesakonna andmed perioodis; c. Analüüs seemendustehnikule; d. Emiste hinnang (staatus, tõug); e. Emise järglaste aretusväärtused; f. Emise järglaste karjatesti andmed; g. Kuldi järglaste aretusväärtused; h. Kuldi järglaste karjatesti andmed; i. Emiste nimekiri AV-de ja indeksitega.

6. VETERINAARIA ja SÖÖTMINE, VARIA kataloogi muudatusi ei tehtud

7. SPERMA KOGUMINE (Seemendusjaama Possu)

EPJ kodulehel uuendati järgmisi trükiseid: ETSAÜ kultide üldaretusväärtused; ETSAÜ kultide efektiivsus; ETSAÜ kultide tütarde viljakus; ETSAÜ kultide järglaste lihajõudlus; Farmides testitud noorloomade paremik.

Paljud lisandunud näitajad tulenevad geneetilise hindamise meetodika muutmisest, vastavalt millele lisandus viljakuse hindamise senisele ühele näitajale (elusalt sündinud põrsaste arv) neli uut taastootmisnäitajat (surnultsündinud põrsaste arv, hukkunud imikpõrsaste arv, poegimisvahemik ja nisade arv kokku). Possu trükistel on need leitavad osaaretusväärtustena (SAVesp, SAVssp, SAVhip, SAVpgv, SAVnisa). Kõik nimetatud osaaretusväärtused koonduvad viljakuse üldindeksi VSAV alla. Trükistele lisandus ka koondindeks (KSAV), millest 40% tuleneb lihajõudlusest (JSAV) ja 60% viljakusest (VSAV).

Ülejäänud täiendused Possus on seotud mõne näitaja lisamisega trükisele, parameetrite muutmise või uue lisamisega. Kõige olulisemad näitajad lisandusid trükistele “Analüüs seemenduste kohta” ja “Analüüs seemendustehnikule”. Mõlemad trükised annavad nüüd võimaluse võrrelda noor- ja vanaemise pesakondades elusalt sündinud ja võõrutatud põrsaste arvu. Tunduvalt ülevaatlikumaks muutis sama trükise pärast seemendust väljaläinud emiste arvu lisamine. Paaridevalik on muutunud informatiivsemaks sinna lisandunud uue parameetri (kuldi tõug) ja uue näitaja (järglaste nisade arv) tõttu. Mitmetel emiste trükistel (emiste hinnang staatus, tõug, emiste päring) on asendatud senine parameeter (poegimiskordi kuni) poegimiskordade vahemikuga. Samal põhimõttel on lisatud uusi parameetreid emiste selekteerimiseks viljakuse ja jõudluse aretusväärtuste vahemiku järgi nagu nt trükistel “Emiste nimekiri AV-de ja indeksitega”, “Karja loomade põhiandmed”.

Külli Kersten

sigade jõudluskontrolli juht

Muumiad viljakuse arvestusse

Eesti Tõusigade Aretusühistu (ETSAÜ) esitas ametliku soovi hakata mumifitseerunud looteid (muumiaid) arvutama kokku sündinud põrsaste arvu hulka. Senini on selles numbris kajastunud elusalt ja surnult sündinud põrsad.

Enne muudatust on vajalik ebaloogilisena tunduvad andmed kontrollida ja vajadusel Possus parandada. Muumiate arv pesakonnas kõigub suurtes piirides – 2019. aastal sisestatud andmete põhjal jääb see vahemikku 0–24. Viies pesakonnas on muumiaid registreeritud üle 10.

Täpsustamiseks saadeti viieteiskümnele farmile kontrollimiseks sellised pesakonnad, kus muumiaid oli 3–24. Tagasiside farmidest on postitiivne, sest enamuse sisestatud andmetest on õiged ja parandamist vajas vaid mõni üksik kirje. Andmeid analüüsides tekib hoopiski küsimus, kas kõik muumiad ikka sisestatakse Possusse. Käesoleval aastal sündinud pesakondadest enamusel (84%) ei ole EPJ andmebaasis ühegi muumiat. Kas seda võib uskuda või on see tegemata töö? Võrreldes farmide lõikes muumiate keskmist arvu pesakonnas, jääb see vahemikku 0–0,5 ja jõudluskontrollis olevatest farmidest ei registreerita muumiaid kuues farmis. Sellele aga tasuks mõelda, et saada kasulikku teavet farmi paremaks majandamiseks ja loomade tervise objektiivseks hindamiseks.

Muumiate korrektne sisestamine annab infot ka mitmete haiguste esinemise kohta, mistõttu on oluline eristada surnult sündinud põrsast mumifitseerunud lootest. Põhjalikku lisateavet nende eristamiseks saab ETSAÜ konsulentidelt, kellel on piltidega illustreeritud häid materjale. Lühidalt seletades tekivad muumiad enamasti tiinuse esimeses pooles ja muutuvad vedeliku kaotuse tõttu pruuniks, tiinuse lõpus hukkunud loodete silmad on aga auku vajunud või silma sarvkest on muutunud hägusaks. Poegimisprotsessis hukkunud ja surnult sündinud põrsal nimetatud tunnuseid ei esine.

ETSAÜ soovitud muudatus viiakse sisse esimesena EPJ andmebaasi põhjal koostatud statistilistesse analüüsidesse, seejärel Possu programmi. Seega peab tulevikus arvestama, et kokku sündinud põrsaste arvus (KSP) kajastub lisaks senisele elusalt (ESP) ja surnult sündinud põrsaste (SSP) arvule ka muumiate arv.

Külli Kersten

Tähelepanu

Lähemas on jälle aeg, mil ETSAÜ küsib sigade arvusid jõudluskontrollis olevate farmide lõikes, seega tuletame meelde, et 1. detsembril peavad Possus olema täpselt samad emikud, emised ja kuldid, kes laudaski. See eeldab kõigi andmete sisestamist ja EPJ andmebaasi edastamist. Sigade arvu erinevus Possu ja andmebaasi vahel tekib sellest, et kõik andmed ei ole õigeaegselt sisestatud. Enamasti on põhjuseks mõnele novembris karja tulnud või välja läinud emisele ununenud sisestamata kuupäev ja seda tehakse hilinemisega pärast nimekirjade esitamist ETSAÜ-le.

Kui osa sündmusi jääb aasta lõpus Possusse sisestamata, siis ei ole neid ka andmebaasis, mis omakorda tekitab küsimusi erinevuste kohta farmidele saadetasvas aasta kokkuvõttes ja Possus. Et tulemused kokkuvõtetel ühtiksid, on aasta lõpus eriti oluline kontrollida, kas kõik toimunud sündmused on Possusse sisestatud.

Parimad emised

Suurima viljakusega emiste nimekiri annab ülevaate, mitu korda on Eesti parimad emised elu jooksul poeginud ja mitu põrsast on neil selle ajaga elusalt sündinud. Tipus on eesti suurt valget tõugu (Y) ja eesti maatõugu (L) ristandemised, kellelt saadud põrsaste arv jääb vahemikku 145–169, kuue parima puhtatõulise emise näitaja on vahemikus 127–151. Rekordemiselt on saadud 13 poegimiskorraga 169 põrsast ja võõrutati 136 põrsast; järgneb emis, kellelt saadi 162 põrsast 14 poegimisega. Kolmanda koha emis on poeginud 11 korda ja põrsaid on tal sündinud 153.

Karjasolevate emiste eluaja viljakuse TOP3 tõugude kaupa

Tõug	Emise registri-number	Elusalt sündinud põrsaid	Poegimis-kordi
L	502-172-15	151	10
L	928-2901-15	149	9
L	1020-1167-15	132	9
Y	630-711-13	144	13
Y	630-690-13	141	13
Y	630-699-13	127	12
LxY	630-639-13	162	14
LxY	630-650-13	150	13
LxY	630-719-13	145	13
YxL	1020-2889-13	169	13
YxL	1020-3005-14	153	11
YxL	1985-3242-15	150	9

L- Eesti maatõug Y - Eesti suur valge

Paljud nõustajad soovivad emist kasutada kuuenda pesakonnani, mis on üldjuhul optimaalseks poegimiskordade arvuks. Pärast kuuendat pesakonda reeglina viljakus väheneb, aga paremikki kuuluvad emised on soovitusliku näitaja ületanud, enamus neist isegi kahekordselt.

Kümme aastat tagasi olid parima eluaja viljakusega samuti ristandemised. Praegu

saadakse puhtatõulistelt emistelt elu jooksul rohkem põrsaid kui kümme aastat tagasi, mis on hästi korraldatud aretustöö tulemus.

Külli Kersten, Liia Taaler

Üliõpilased tutvusid sigade jõudluskontrolliga

Maaülikooli loomakasvatuse magistriõppe tudengid käisid septembris EPJs ja said Külli Kerstenilt ülevaate sigade jõudluskontrollist. Iseseisvaks tegelemiseks ja katsetamiseks said nad ka Possu koopia.

Muhedat ehk “Tahan oma raha tagasi!”

Nii nagu valdav osa ettevõteteid, oleme ka meie kokku puutunud võlgade ja võlglastega. Siin väike väljavõte klientide lõbusamatest vastustest, mille on kokku kogunud meie raamatupidaja.

“Vaatan, mis teha annab. Muretsen rohkem sinu (s.t jõudluskontrolli spetsialisti) pärast, et mis saab, kui ma ei maksa.”

“Maksan, maksan – aeg lendab nii kiiresti, ei saa arugi, et jälle võlg.”

“Raamatupidaja läks abielluma, kolmapäeval on tagasi, siis tegeleme maksmistega.”

“Võtan ennast kokku ja maksan.”

“Küll ma massa, kui raha saa.”

“Täna vihmane ilm, on aega arveid maksta. Teeme ära!”

“Täna ei ole aigu, homme kannan 50.”

“Maksan, aga ei tea, mis päev või kell.”

“Kiired kevadtööd, pole aega arvutis istuda.”

“Täna õhtul luban maha raiuda pika saba otsa ehk vanima arve.”

“Saada arve uuesti, mees lubas merelt õhtul maale tulla ja ära maksta.”

Tööjuubilar

IT-osakonna geneetilise hindamise spetsialist **Liia Taaler** on meil juba **15** aastat tegelema sigade jõudluskontrolliga.

Kolleegide sõnul on Liia töökas ja asjalik, saab hakkama päringutega stiilis “vajan kohe andmeid, tähtaeg eile”. Tema abil on tehtud mitmeid uuendusi sigade jõudluskontrollis ja korraldatud ühisüritusi.

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762 526 3529
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn

Telefon	738 7726 510 9624
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Harjumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee			
Harjumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee			
Hiiumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Mäe 2, Käina	3. K 12.00-16.00	
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee			
Jõgevamaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee			
Järvamaa	Merle Lillik	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	Pärnu 58 II korrus, Paide	K 9.30-13.30	
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	tel 516 7816	ludmilla.aan@epj.ee	Neffi 2, Piira, Lääne-Virumaa	E 9.00-14.00	
Läänemaa	Maila Kirs	tel 509 4675	473 3007	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee			
Pärnumaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee			
Pärnumaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee			
Raplamaa	Maila Kirs	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee	Kuusiku tee 6, Rapla	E 9.00-15.00	
Saaremaa	Maire Tamm	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare	E 9.00-15.00	
Tartumaa	Merle Lillik	tel 516 7868	738 7739	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12–215, Tartu	1. ja 3. E 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee			
Viljandimaa	Merle Lillik	tel 516 7868	433 3713	merle.lillik@epj.ee	Vabaduse plats 4–317, Viljandi	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee		Liiva 11 II korrus, Võru	T 9.00-15.00